

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

**ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра**

напряму 0304 "Право"

**спеціальності 6.030401 "Правознавство"
спеціальності 6.030402 "Правоохоронна діяльність"**

(Шифр за ОПП – 6.030401; 6.030402)

**Київ
2012 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Національна академія внутрішніх справ

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Савченко А. В. – начальник кафедри кримінального права, доктор юридичних наук, професор

Шармар О. М. – старший викладач кафедри кримінального права, к.ю.н.

Обговорено та рекомендовано до видання методичною радою з напряму підготовки

(шифр і назва напряму)

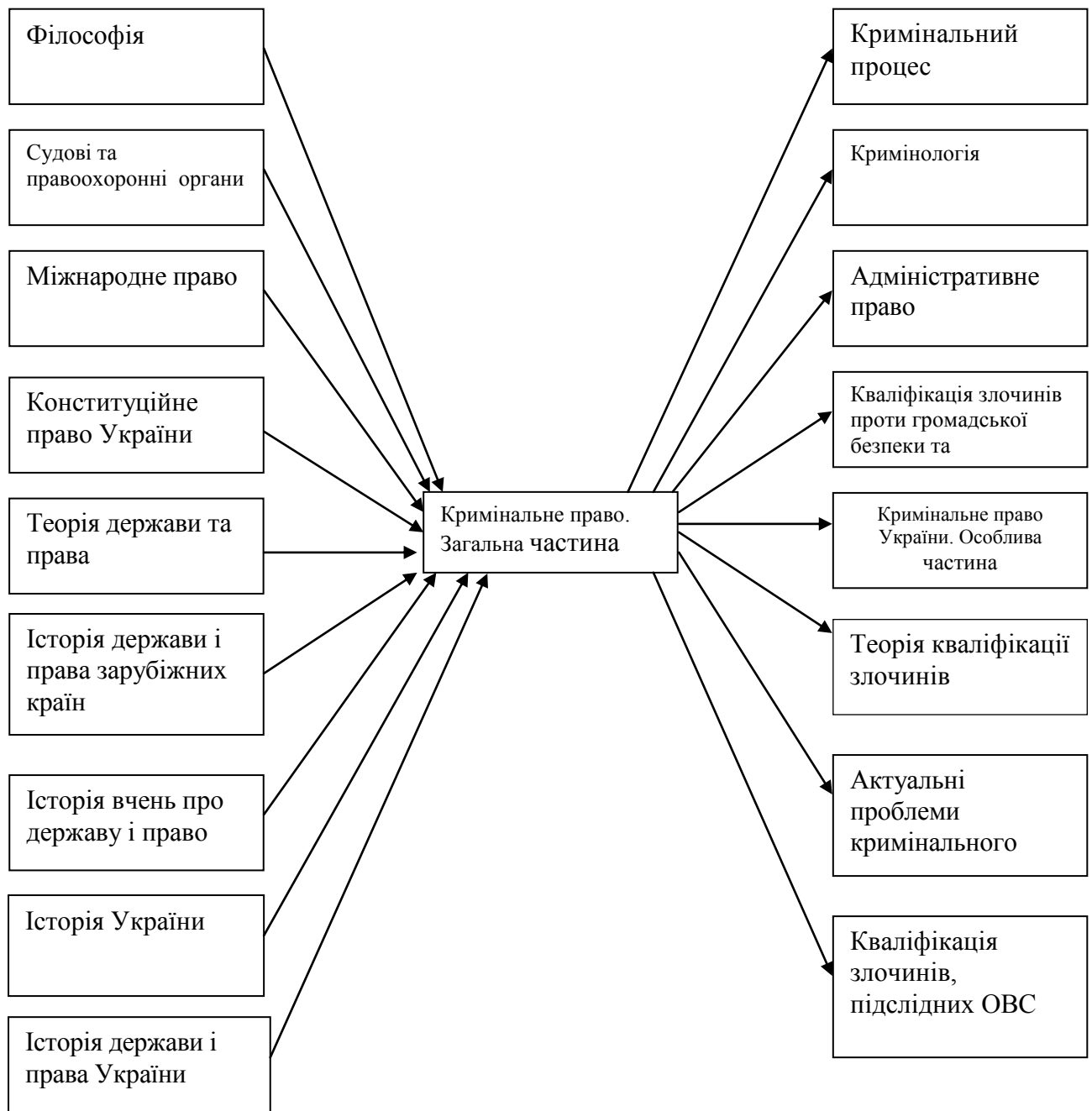
“ _____ ” _____ 2012 року, протокол №__

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Кримінальне право. Загальна частина” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму «Право» (спеціальності) “Правоохоронна діяльність”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність знань про теоретичні засади закону України про кримінальну відповідальність його застосування, кримінально-правові відносини, слідчу і судову практику, зарубіжне кримінальне законодавство.

Структурно-логічна схема навчальної дисципліни “Кримінальне право. Загальна частина”

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, теорія держави та права, історія держави і права України, історія вчень про державу і право, судові та правоохоронні органи, міжнародне право, адміністративне право, кримінологія, кримінальний процес, кримінально-виконавче право, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність, конституційне право, кримінальне право (Особлива частина), теорія кваліфікації злочинів, кваліфікація злочинів, підслідних ОВС, кваліфікація злочинів проти громадської безпеки та громадського порядку, актуальні проблеми кримінального права.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Інститут злочину та складу злочину
2. Інститут співучасті, множини злочинів та покарання

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Кримінальне право. Загальна частина” є поглиблене вивчення основних положень кримінально-правових норм Загальної частини КК та встановлення взаємозв'язку з Особливою частиною КК. Ознайомлення курсантів із особливостями кваліфікації та застосування кримінально-правових норм.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Кримінальне право. Загальна частина” є :

- з'ясувати поняття, предмет, завдання і систему кримінального права.
- розглянути основні положення науки кримінального права.
- вивчити закон про кримінальну відповідальність.
- проаналізувати поняття кримінальної відповідальності та її підстави.
- опрацювати поняття злочину і його види.
- Здійснити аналіз складу злочину.
- визначити об'єкт і предмет злочину.
- визначити об'єктивну сторону злочину.
- визначити суб'єкт злочину.
- визначити суб'єктивну сторону злочину.
- розглянути стадії вчинення злочину.
- проаналізувати інститут співучасті у злочині.
- визначити множину злочинів.
- з'ясувати обставини, що виключають злочинність діяння.
- встановити особливості звільнення від кримінальної відповідальності.
- визначити покарання та його види.
- з'ясувати особливості призначення покарання
- розглянути звільнення від покарання і його відбування
- вивчити інститут судимості, її погашення і зняття;
- розглянути примусові заходи медичного характеру та примусове лікування.
- визначити особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

– з'ясувати основні положення Загальної частини кримінального законодавства зарубіжних країн.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми курсанти повинні **знати:**

- *об'єкт, предмет і метод кримінального права, його понятійно-категоріальний апарат;*
- *основні положення про систему кримінального права та закон про кримінальну відповідальність;*
- *сутність злочину та їх класифікацію;*
- *зміст інститутів співучасті та множини злочинів;*
- *поняття, мету та систему покарань;*
- *сутність та значення інститутів призначення та звільнення від відбування покарання;*
- *зміст інституту судимості та примусових заходів медичного характеру.*

вміти:

- *визначати дію закону про кримінальну відповідальність в просторі та часі;*
- *визначати злочин та його види;*
- *визначати склад злочину;*
- *визначати стадії вчинення злочину;*
- *визначати співучасть у злочині;*
- *визначати множину злочинів;*
- *визначати обставини, що виключають злочинність діяння;*
- *визначати підстави звільнення від кримінальної відповідальності;*
- *визначати відмінність покарання від інших заходів державного примусу.*

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 148 години / 4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Інститут злочину та складу злочину

Тема 1. Поняття, предмет, завдання і система кримінального права. Наука кримінального права

Поняття кримінального права як самостійної галузі права і як науки – галузі правознавства (юриспруденції).

Кримінальне право як галузь права. Ознаки кримінального права. Соціальна обумовленість кримінального права. Співвідношення кримінального права і кримінальної політики.

Кримінальне право як засіб охорони соціальних цінностей і

встановленого в суспільстві правопорядку. Завдання кримінального права, його роль в побудові демократичного суспільства.

Принципи кримінального права України: загальні та галузеві.

Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінально-процесуальне право, кримінально-виконавче право, адміністративне право).

Система кримінального права. Загальна і Особлива частини. Поняття і система Загальної частини.

Наука кримінального права. Розвиток науки кримінального права. Наступність у науці кримінального права. Розробка наукою основних інститутів кримінального права. Соціологія кримінального права як складова частина кримінально-правової норми. Вплив науки кримінального права на законодавчу і правозастосовчу діяльність, на формування юридичного мислення і правової свідомості населення.

Предмет і завдання науки кримінального права. Зв'язок науки кримінального права із суміжними науками (кримінологією, юридичною статистикою, судовою медициною, психіатрією та ін.). Методи науки кримінального права. Система курсу кримінального права. Вступ до вивчення кримінального права. Закон про кримінальну відповідальність.

Вчення про злочин; вчення про покарання; кримінальне право зарубіжних держав; критичний підхід до використання літератури, яка видана до проголошення незалежності України.

Професійна складова. Оволодіння здатністю сприйняття та аналізу інформації кримінально-правового змісту. Здатність розуміти і аналізувати значимі проблеми в сфері кримінального права. Розуміння поняттєвого та категоріального апарату кримінально-правової науки.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Закон про кримінальну відповідальність як єдине джерело кримінального права. Загально-превентивна роль закону про кримінальну відповідальність. Точне виконання закону про кримінальну відповідальність - необхідна умова зміцнення правопорядку і законності. Види законів про кримінальну відповідальність (Кодекс, окремі кримінальні закони, закони тимчасової дії та ін.).

Структура (будова) Кримінального кодексу України. Загальна і Особлива частини КК, їх єдність і взаємозв'язок. Структура статей Особливої частини КК; диспозиції і санкції. Види диспозицій і санкцій. Кримінально-правові норми. Види кримінально-правових норм: визначальні (дефінітивні), роз'яснювальні, заохочувальні і забороняючі (норми-заборони).

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття і значення. Види тлумачення за суб'єктом: автентичне (легальне); судове; доктринальне; засоби тлумачення: граматичне, логічно-систематичне, історичне та ін. результати (обсяг) тлумачення: буквальне, обмежене і розширене.

Роль Верховного суду України в тлумаченні законів про кримінальну відповідальність, так званий прецедент тлумачення законів. Аналогія в кримінальному праві.

Конституційні положення щодо дії закону про кримінальну відповідальність в часі і просторі.

Чинність законів про кримінальну відповідальність в часі. Вступ закону про кримінальну відповідальність в силу. Обов'язкове опублікування закону про кримінальну відповідальність як необхідна умова його застосування.

Поняття часу вчинення злочину. Припинення чинності закону про кримінальну відповідальність. Обставини, внаслідок яких закон втрачає силу. Зупинення чинності законів про кримінальну відповідальність.

Зворотна сила закону про кримінальну відповідальність. Поняття більш м'якого (більш суворого) закону про кримінальну відповідальність. Чинність проміжного закону про кримінальну відповідальність. Межі зворотної сили закону про кримінальну відповідальність.

Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність в просторі, які закріплені в КК України: територіальний, громадянства і універсальний. Зміст територіального принципу чинності закону про кримінальну відповідальність. Поняття території України. Поняття місця вчинення злочину. Вилучення з-під юрисдикції українських судів осіб, які вчинили злочин на території України, але користуються дипломатичним імунітетом.

Зміст принципу громадянства. Вирішення питання про відповідальність громадян України, які вчинили злочин за кордоном. Правові наслідки засудження особи за межами України.

Зміст універсального принципу дії закону про кримінальну відповідальність. Особливості відповідальності іноземних громадян і осіб без громадянства. Видача злочинців.

Професійна складова. Здатність розуміти та тлумачити закон України про кримінальну відповідальність, його зворотну силу в часі та просторі. Вміння використовувати отримані знання і навички щодо застосування принципів чинності закону про кримінальну відповідальність в просторі.

Тема 3. Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття кримінальної відповідальності. Питання про кримінальну відповідальність у науці кримінального права. Кримінально-правові відносини: їх суб'єкт та зміст. Кримінальні відносини і кримінальна відповідальність. Виникнення і припинення кримінальної відповідальності.

Кримінальна відповідальність і кримінальне покарання. філософське обґрунтування кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин. Питання про свободу волі в кримінальному праві.

Юридичні підстави кримінальної відповідальності.

Питання про юридичні підстави кримінальної відповідальності в науці і законодавстві. Дискусійні питання відносно змісту та реалізації кримінальної

відповідальності.

Професійна складова. Засвоєння сутності поняття та видів та підстави кримінальної відповідальності. Здатність оцінювати співвідношення кримінальної відповідальності і кримінального покарання. Розуміння природи виникнення і припинення кримінальної відповідальності, її правових наслідків.

Тема 4. Злочин і його види

Соціальна природа злочину. Залежність поняття злочину від соціально-економічних відносин, існуючих у суспільстві на тому чи іншому етапі розвитку. Історично мінливий характер поняття злочину. Криміналізація і декриміналізація суспільне небезпечних діянь.

Визначення поняття злочину: 1) формальне; 2) матеріальне; 3) формально-матеріальне, їх суть. Поняття злочину в чинному КК України.

Ознаки злочину. Суспільна небезпека як матеріальна ознака злочину. Значення суспільної небезпеки. Протиправність як формальна ознака злочину. Неприпустимість застосування статей Особливої частини КК за аналогією. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності.

Винність як ознака злочину; зміст, значення.

Караність як невід'ємна ознака злочину. Співвідношення караності як ознаки злочину і фактичного призначення покарання за злочин. Органічна єдність ознак злочину.

Значення ч. 2 ст. 11 КК для поняття злочину.

Проблема вдосконалення поняття злочину в кримінальному праві.

Місце злочину в системі правопорушень. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень. Питання про відмежування злочинів та інших правопорушень у науці кримінального права.

Класифікація злочинів залежно від ступеня тяжкості. Критерії класифікації. Злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі і особливо тяжкі. Значення законодавчої класифікації злочинів (ст. 12 КК).

Професійна складова. Оволодіння поняттям злочину та його ознаками. Знання основних видів злочину та відмінних характеристик злочинів від інших правопорушень. Розуміння класифікації злочинів залежно від ступеня тяжкості.

Тема 5. Склад злочину

Поняття складу злочину і його значення. Вичерпний перелік складів злочинів у чинному законодавстві. Співвідношення понять злочину і складу злочину.

Елементи складу злочину, їх зміст, органічна єдність. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона як елементи складу злочину, їх ознаки. Обов'язкові і факультативні ознаки складу злочину, значення такого ділення ознак складу злочину:

- 1) як конститутивних ознак;
- 2) як кваліфікуючих ознак;

3) як обставин, що обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Види складів злочину залежно від їх тяжкості: прості, кваліфіковані, особливо кваліфіковані, привілейовані.

Склад злочину і кваліфікація злочину. Поняття кваліфікації злочину і її значення.

Професійна складова. На основі засвоєних знань про склад злочину, його види, здійснювати та ефективно застосовувати вміння стосовно аналізу елементів складу злочину та здійснювати процес кваліфікації злочинів.

Тема 6. Об'єкт і предмет злочину

Поняття об'єкта злочину. Значення об'єкта злочину в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпеки злочину і його кваліфікації.

Суспільні відносини як об'єкт злочину. Об'єкт злочину і об'єкту кримінально-правової охорони. Структура суспільних відносин: суб'єкти, соціальний зв'язок між ними, предмет суспільних відносин

Класифікація (види) об'єктів злочину. Загальний об'єкт злочину. Родовий (спеціальний, груповий) об'єкт злочину. Безпосередній (конкретний) об'єкт злочину, їх значення.

Основний (головний) і додатковий безпосередні об'єкти.

Поняття предмету злочину та його місце в структурі складу злочину. Відмінність предмета злочину від об'єкта злочину.

Поняття потерпілого від злочину та його кримінально-правове значення. Проблеми подальшого розвитку вчення про об'єкт злочину.

Професійна складова. Опанування та застосування на практиці знань стосовно змісту поняття об'єкта злочину, його класифікації, сутності предмету злочину та потерпілого від злочину, їх місця в структурі складу злочину.

Тема 7. Об'єктивна сторона злочину

Поняття об'єктивної сторони злочину. Ознаки складу злочину, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові та факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпеки, кваліфікації злочину, а також відокремлення одного складу злочину від іншого.

Суспільно небезпечна дія чи бездіяльність (діяння) як зовнішні акти поведінки людей, які вчинюються в реальній дійсності.

Поняття та ознаки дії в кримінальному праві. Поняття та ознаки бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність. Обов'язок діяти зазначеним чином та наявність можливості виконати обов'язок, який покладено на особу.

Поняття нездоланної сили, фізичного і психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільне небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільне небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони злочину;

поняття суспільно небезпечних наслідків, їх види та значення в кримінальному праві. Злочини з матеріальними та формальними складами: значення такого поділення.

Причинний зв'язок в кримінальному праві та його значення. Вирішення питання про причинний зв'язок між дією чи бездіяльністю і суспільне небезпечним наслідком у науці кримінального права. Об'єктивний характер причинного зв'язку. Вимоги, що пред'являються до співвідношення діяння та наслідків для встановлення між ними причинного зв'язку.

Поділ причинного зв'язку на необхідний і випадковий, безпосередній і опосередкований причинний зв'язок та ін.

Встановлення причинного зв'язку при наявності так званих особливих умов з боку потерпілого. Особливості причинного зв'язку при злочинній бездіяльності.

Спосіб, засоби, обставини, місце, час вчинення злочину як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину; їх значення. Спосіб, засоби, обставини, місце, час вчинення злочину як конститутивні (конструктивні) ознаки конкретного складу злочину; як кваліфікуючі ознаки; як обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Професійна складова. Оволодіння поняттям об'єктивної сторони складу злочину, її ознаками та використання цих знань в ході застосування кримінально-правової норми. Здатність робити аналіз обов'язкових та факультативних ознак об'єктивної сторони складу злочину.

Тема 8. Суб'єкт злочину

Поняття суб'єкта злочину в кримінальному праві. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкта злочину. Загальний і спеціальний суб'єкт злочину в кримінальному праві. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення для кваліфікації злочину.

Суб'єкт злочину та особа злочинця.

Проблема визнання юридичних осіб суб'єктами окремих злочинів.

Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутністю офіційних даних, що його підтверджують. Критерії встановлення в законі зниженого віку кримінальної відповідальності

Злочини, за вчинення яких в кримінальному законі встановлено знижений вік відповідальності.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності та її значення, формула неосудності і її види. Формула неосудності за чинним КК України.

Поняття неосудності за кримінальним правом. Критерії неосудності: медичний (біологічний) і юридичний (психологічний). Ознаки медичного критерію неосудності: хронічна душевна хвороба, тимчасовий розлад душевної діяльності, слабоумство, інший хворобливий стан (розлад психіки). Значення медичного критерію для визнання особи неосудною.

Ознаки юридичного критерію неосудності. Характеристика інтелектуальної та вольової ознак юридичного критерію неосудності та їх співвідношення. Значення юридичного критерію неосудності, Співвідношення юридичного та медичного критеріїв неосудності. Наслідки визнання особи неосудною.

Кримінальна відповідальність обмежено осудних осіб (ст. 20 КК).

Застосування примусових заходів медичного характеру до неосудних осіб, що скоїли суспільно-небезпечне діяння.

Обмежена осудність як підстава застосування примусових заходів медичного характеру.

Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.

Професійна складова. Знання та розуміння сутності поняття суб'єкта злочину в кримінальному праві; обов'язкові та факультативні ознак суб'єкта злочину; загального і спеціального суб'єкта злочину в кримінальному праві.

Тема 9. Суб'єктивна сторона злочину

Поняття суб'єктивної сторони злочину та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові і факультативні. Поняття вини і її значення. Неприпустимість об'єктивного ставлення.

форми вини в кримінальному праві, їх значення для кваліфікації злочину і призначення покарання.

Умисел і його види. Поняття прямого і непрямого умислу, їх інтелектуальні і вольові моменти (ознаки).

Відміна непрямого умислу від прямого.

Умисел в злочинах з формальним складом. Спеціальні види умислу, їх характеристика і значення.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину. Значення мотиву і мети

1) як конститутивних ознак складу злочину;

2) як кваліфікуючих ознак;

3) як обставин, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність при призначенні покарання.

Необережність і її види. Значення боротьби з необережними злочинами.

Злочинна самовпевненість та її інтелектуальний і вольовий моменти (ознаки). Відмежування від непрямого умислу. Злочинна недбалість та її об'єктивний і суб'єктивний критерії, їх значення.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільне небезпечних наслідків, його відміна від злочинної недбалості.

Подвійна, складна (змішана) форма вини і її значення для кваліфікації злочину.

Поняття та види помилок в кримінальному праві. Юридична помилка, її види і вплив на кримінальну відповідальність, фактична помилка, її види і

вплив на вирішення питання про кримінальну відповідальність. Випадки, які приєднуються до помилок, і помилка щодо особи; відхилення дії чи удару.

Професійна складова. Оволодіння поняттям суб'єктивної сторони злочину, її ознаками (обов'язковими і факультативними). Поняття вини і її значення. Неприпустимість об'єктивного ставлення. Здатність робити аналіз обов'язкових та факультативних ознак суб'єктивної сторони складу злочину.

Тема 10. Стадії вчинення злочину

Поняття і види стадій вчинення злочину за чинним законодавством.

Готування до злочину, його поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види готування.

Відмежування готування до злочину від виявлення наміру. Відповідальність за готування до злочину за КК України.

Замах на злочин, його поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види замаху на злочин: закінчений та незакінчений; замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Значення такого поділу. Відмежування замаху від готування до злочину.

Поняття закінченого злочину. Момент закінчення злочинів в залежності від особливостей конструкції складу злочину.

Підстави кримінальної відповідальності за готування та замах на злочин. Кваліфікація готування та замаху на злочин. Обставини, які належить враховувати при призначенні покарання за готування та замах на злочин.

Добровільна відмова при незакінченому злочині, її поняття та ознаки.

Стадії вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова.

Питання про добровільну відмову на стадії закінченого замаху на злочин.

Підстави усунення кримінальної відповідальності за добровільну відмову від доведення злочину до кінця.

Наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця та їх значення.

Діяльне каяття в здійсненні злочину. Відмінність діяльного розкаяння від добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Професійна складова. На основі засвоєних знань про етапи злочинної поведінки здійснювати аналіз стадій злочину та ефективно застосовувати вміння стосовно особливостей кваліфікації в процесі складання формули кваліфікації злочину та юридичного формулювання обвинувачення попередньої злочинної діяльності.

Змістовий модуль II. Інститут співучасті, множини злочинів та покарання

Тема 11. Співучасть у злочині

Поняття і значення співучасті в злочині, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Спільна участь осіб в виконанні злочину. Зміст цієї ознаки.

Суб'єктивні ознаки співучасті. Спільність умислу співучасників.

Особливості інтелектуального моменту умислу співучасників. Питання про можливість одностороннього суб'єктивного зв'язку між співучасниками. Вольовий момент умислу співучасників. Питання про можливість співучасті в злочинах, які вчинені з необережності. Відмежування співучасті від "необережного спричинення".

Значення мотиву та мети при вчиненні злочину в співучасті.

Види співучасників та їх визначення в КК.

Виконавець та співвиконавець злочину.

Організатор злочину.

Підбурювач до злочину. Способи підбурювання. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки підбурювання.

Пособник злочину. Види пособництва. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки пособництва. Відмежування: пособництва від підбурювання.

Причетність до злочину. Види причетності: переховування, недонесення, потурання (ч. 6, 7 ст. 27 КК). Відповідальність за причетність до злочину.

Форми співучасті. Вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією.

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця.

Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.

Призначення покарання співучасникам.

Спеціальні питання відповідальності співучасників. Посереднє виконавство (виконання). Співучасть в злочині із спеціальним суб'єктом. Провокація злочину.

Ексцес виконавця. Види ексцесу виконавця. Кваліфікація дій співучасників при ексцесі. Невдале підбурювання та пособництво.

Добровільна відмова співучасників.

Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при добровільній відмові виконавця.

Особливості добровільної відмови підбурювача та пособника.

Професійна складова. Опанування та застосування на практиці знань стосовно змісту поняття і значення співучасті в злочині, її об'єктивних та суб'єктивних ознак, форм співучасті, видів співучасників. Знання особливостей кваліфікації злочинів вчинених співучасниками при різних формах співучасті.

Тема 12. Множинність злочинів

Поняття множинності злочинів. Соціальна та юридична характеристика множинності злочинів та її значення.

Одиничний злочин як структурний елементи множинності злочинів. Види одиничних злочинів: прості та ускладнені одиничні злочини (триваючі, продовжувані та складні (складові) злочини).

Види множини злочинів.

Повторність злочинів та її ознаки.

Види повторності: повторність злочинів, яка не пов'язана з засудженням (фактична повторність) та повторність злочинів, яка пов'язана з засудженням (рецидив). Види фактичної повторності: повторність тотожних, однорідних та різнорідних злочинів.

Неодноразовість, систематичність та вчинення злочину у вигляді промислу як види повторності тотожних злочинів. Повторність та реальна сукупність злочинів. Значення повторності для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Сукупність злочинів та її ознаки.

Види сукупності злочинів: ідеальна та реальна сукупність.

Відмежування ідеальної сукупності від одиничного злочину. Відмежування сукупності злочинів від конкуренції норм. Кваліфікація злочинів при ідеальній та реальній сукупності. Значення сукупності злочинів для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Рецидив злочину, його ознаки. Види рецидиву: загальний та спеціальний, простий та складний (багаторазовий); пенітенціарний. Значення рецидиву для кваліфікації злочину і для призначення покарання.

Професійна складова. Засвоєння змісту поняття множинності злочинів та її видів, класифікації одиничного злочинів та їх відмінності від множини злочинів. Здатність здійснювати кваліфікацію злочинів при різних видах повторності, сукупності, рецидиві.

Тема 13. Обставини, що виключають злочинність діяння

Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння. Обставини, які передбачені КК та іншими законодавчими актами (Законом України "Про міліцію" та ін.).

Поняття необхідної оборони. Правова оцінка заподіяння (завдання) шкоди при так званій "передчасній" і "запізнілій" обороні. Оцінка використання зброї та інших пристосувань, які вживаються для захисту від посягання.

Завдання шкоди при необхідній обороні тому, хто посягає. Мета необхідної оборони - захист від суспільно небезпечних посягань. Співрозмірність необхідної оборони.

Врахування суб'єктивного ставлення особи, що захищається, до заподіяння шкоди. Оцінка стану сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно-небезпечним нападом.

Перевищення меж (ексцес) необхідної оборони. Його поняття і ознаки.

Відповідальність за ексцес оборони. Уявна оборона. Диференціація відповідальності при уявній обороні.

Підстави і ознаки затримання злочинця. Вимушений характер завдання

шкоди злочинцю при його затриманні. Відповідність завдання шкоди при затриманні небезпеці вчиненого посягання і обставинам затримання злочинця. Врахування суб'єктивного ставлення затриманої особи до шкоди, яка була завдана.

Відповідальність за заподіяння шкоди, яка не була необхідною для затримання злочинця.

Підстави і ознаки крайньої необхідності. Загрожуюча небезпека і неможливість її усунення інакше як шляхом завдання шкоди - підстави крайньої необхідності.

Джерела небезпеки. Завдання шкоди інтересам так званих "третьох осіб".

Вимушеність завдання шкоди в стані крайньої необхідності.

Об'єктивні ознаки крайньої необхідності. Характер дій в стані крайньої необхідності. Своєчасність крайньої необхідності. Межі завдання шкоди в стані крайньої необхідності.

Врахування суб'єктивного ставлення особи до шкоди, яка заподіюється в стані крайньої необхідності. Відповідальність за заподіяння шкоди більш значної, ніж відвернута при крайній необхідності.

Відмінність крайньої необхідності від необхідної оборони і затримання злочинця.

Фізичний або психічний примус. Поняття та зміст цих обставин. Умови, за яких є наявною та за яких виключається злочинність діяння, скоєного внаслідок фізичного або психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття, зміст та правове значення цих обставин. Умови, які виключають злочинність діяння внаслідок виконання наказу чи розпорядження. Кримінальна відповідальність за вчинення умисного злочину під час виконання явно незаконного наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Поняття виправданого ризику та його зміст. Умови, при наявності яких ризик є виправданим. Відповідальність за невинуватий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності. Умови звільнення від відповідальності за вимушене заподіяння шкоди та умови. Кримінальна відповідальність за вчинення умисного особливо тяжкого злочину та тяжкого злочину під час виконання спеціального завдання.

Професійна складова. Оволодіння поняттям і видами обставин, що виключають злочинність діяння. Знання основних умов правомірності необхідної оборони, уявної оборони, крайньої необхідності, фізичного або психічного примусу, виконання наказу або розпорядження, діяння, пов'язаного з ризиком, виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття і значення звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття, умови, правові наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Умови такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Умови та строки поручительства.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.

Звільнення від кримінальної відповідальності внаслідок закінчення строків давності, розміри цих строків та їх обчислення. Перерва та припинення перебігу строків давності. Застосування строків давності у справах про злочини, за які може бути призначене довічне позбавлення волі, а також про злочини проти миру та безпеки людства.

Професійна складова. Засвоєння сутності поняття і значення звільнення від кримінальної відповідальності, правових підстав та порядок у такого звільнення. Здатність раціонально оцінювати специфіку взаємозв'язку кримінального та кримінально-процесуального законодавства в ході застосування цих видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема 15. Покарання та його види

Поняття та ознаки покарання за кримінальним правом. Відмінність від інших заходів державно-правового та громадського впливу.

Кара як ознака покарання.

Елементи кари. Соціальна природа покарання. Мета покарання.

Питання про мету покарання в історії кримінального законодавства України та в науці кримінального права.

Виправлення засуджених як мета покарання. Загальне та спеціальне попередження.

Питання про відновлення соціальної справедливості як мету покарання.

Система та види покарань.

Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним правом. Система покарань в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Проблеми удосконалення системи покарань.

Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання; безстрокові, строкові, та непов'язані з встановленням строків: загальні та спеціальні. Покарання, які пов'язані з виправно-трудоим впливом на засудженого.

Характеристика окремих видів покарань за чинним кримінальним законодавством України.

Штраф як вид покарання. Поняття штрафу, його розміри та порядок призначення як основного та додаткового покарання. Заміна штрафу іншими видами покарань. Наслідки злісного ухилення від сплати штрафу.

Позбавлення військових, спеціальних звань, рангу або кваліфікаційного класу за кримінальним правом. Підстави та порядок призначення

додаткового покарання у вигляді позбавлення військового та спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вид покарання. Підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Порядок призначення позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання. Обчислення строків виконання цього виду покарання за умов приєднання його як додаткової міри до різних видів основних покарань. Наслідки ухилення від виконання цього виду покарання.

Громадські роботи. Поняття та зміст громадських робіт. Строки і порядок їх застосування. Наслідки злісного ухилення від відбуття громадських робіт. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Виправні роботи без позбавлення волі як вид покарання. Зміст цього виду покарання, його строки та види. Підстави та порядок зарахування до трудового стажу засудженого строку відбутих ним виправних робіт. Умови заміни виправних робіт без позбавлення волі іншими видами покарань. Наслідки ухилення засудженого від відбування виправних робіт.

Службове обмеження для військовослужбовців. Умови та підстави застосування та скасування. Грошове стягнення як компонент даного виду покарання та його розміри. Вплив службового обмеження на підвищення у посаді, військовому званні та на строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Конфіскація майна як вид покарання. Ст. 41 Конституції України про конфіскацію майна. Поняття, сутність конфіскації майна, її види. Підстави та порядок призначення конфіскації майна. Майно, яке не підлягає конфіскації. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації. Задоволення майнових претензій за рахунок конфіскованого майна.

Арешт як кримінальне покарання. Поняття і зміст арешту, строки і порядок його застосування. Особи, до яких арешт як вид кримінального покарання не може бути призначений.

Обмеження волі. Поняття, зміст і умови застосування обмеження волі. Строки і порядок застосування обмеження волі. Наслідки злісного ухилення від відбування покарання у вигляді обмеження волі. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Направлення військовослужбовців, які вчинили злочин, в дисциплінарний батальйон. Підстави, порядок та строки призначення цих видів покарань. Особи, які не можуть бути направлені до дисциплінарного батальйону.

Позбавлення волі в історії кримінального права і за чинним кримінальним законодавством України. Поняття, види та строки позбавлення волі. Проблема тривалих та коротких строків позбавлення волі.

Довічне позбавлення волі. Поняття та зміст довічного позбавлення волі. Категорія осіб, до яких не може бути призначене це покарання.

Професійна складова. Оволодіння поняттям та ознаками покарання за

кримінальним правом та відмінностями від інших заходів державно-правового та громадського впливу. Засвоєння підстав, порядку, розмірів, строків призначення цих видів покарань.

Тема 16. Призначення покарання

Загальні начала призначення покарання за кримінальним правом України.

Призначення покарання в межах, встановлених статтею (санкцією статті) закону, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин. Значення положень Загальної частини кримінального законодавства для призначення покарання. Урахування при призначенні покарання характеру та ступеню суспільної небезпеки вчиненого злочину, особи винного і обставин справи, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.

Роль правосвідомості при призначенні покарання та значення індивідуалізації покарання для досягнення його цілей.

Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, що пом'якшують відповідальність. Види пом'якшуючих та обтяжуючих відповідальність обставин. Їх характеристика та класифікація. Межі урахування судом при призначенні покарання обставин, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.

Призначення покарання за незакінчений злочин. Врахування обставин, в силу яких злочин не було доведено до кінця.

Призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті. Вплив характеру та ступеня фактичної участі особи у вчиненні злочину на вид та строки покарання.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Підстави та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання нижче від найнижчої межі, передбаченої законом за даний злочин. Перехід до іншого, більш м'якого виду покарання. Особливості застосування норми про призначення більш м'якого покарання до додаткових покарань.

Призначення покарання при вчиненні кількох злочинів - за сукупністю злочинів.

Правила призначення покарання за сукупністю злочинів. Призначення покарання за окремими злочинами, які входять в сукупність злочинів. Призначення остаточного (загального) покарання за сукупністю шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим. Призначення остаточного покарання за сукупністю шляхом повного чи часткового складання.

Межі призначення покарання за сукупністю злочинів, якщо хоча б один з них є умисним тяжким або особливо тяжким, або якщо хоча б за один із вчинених злочинів призначено довічне позбавлення волі. Порядок призначення, за сукупністю злочинів додаткових покарань. Особливості призначення за сукупністю злочинів різнорідних (різновидних) основних та

додаткових покарань.

Призначення покарання за сукупністю злочинів за ч. 4 ст. 70 КК України.

Призначення покарання за кількома вироками - за сукупністю вироків. Правила призначення покарання за сукупністю вироків. Межі застосування повного чи часткового складання покарань за сукупністю вироків, коли хоча б один злочин є особливо тяжким, а також коли має місце покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Порядок призначення за сукупністю вироків додаткових покарань. Можливість використання поглинання покарань за сукупністю вироків. Особливості (порядок) призначення різнорідних (різновидних) основних та додаткових покарань за сукупністю вироків.

Порядок призначення покарань при одночасному збігу сукупності злочинів та сукупності вироків. Відмінність правил призначення покарання за сукупністю злочинів та сукупністю вироків.

Зарахування попереднього ув'язнення до строку покарання призначеного судом. Зарахування попереднього ув'язнення при призначенні видів покарання.

Професійна складова. Засвоєння загальних засад та правил призначення покарання за закінчений злочин, незакінчений злочин, за злочин, вчинений у співучасті тощо. Вміння використовувати отримані знання і навички в ході застосування правил призначення покарання більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, за наявності обставин, що пом'якшують покарання, за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття та види звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільне небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК).

Звільнення від відбування покарання за діяння, караність яких усунута законом (ч. 2 ст. 74 КК).

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Поняття, юридична природа та види. Іспитовий строк, його тривалість та значення. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років..

Давність виконання обвинувального вироку. Строки давності та їх обчислення. Зупинка перебігу давності, обчислення строків давності при зупиненні. Перерва давності. Обчислення строків при перерв давності. Питання про застосування давності до осіб, які засуджені до довічного ув'язнення. Незастосування давності до осіб, які винні у вчиненні злочинів проти миру та безпеки людства..

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: поняття та

значення. Підстави та умови умовно-дострокового звільнення. Види покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Роль громадськості в нагляді за умовно-достроково звільненими. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення.

Заміна не відбутої частини покарання більш м'яким: поняття і значення. Умови, підстави та порядок такої заміни. Участь громадськості в нагляді за особами, яким призначене покарання замінено більш м'яким видом.

Правові наслідки заміни покарання. Відміна заміни покарання від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Категорії засуджених, до яких не застосовується умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна покарання більш м'яким.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від відбування покарання за хворобою.

Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Професійна складова. Оволодіння поняттям та видами звільнення від покарання та його відбування. Засвоєння підстав та порядку звільнення від покарання та його відбування. Вміння використовувати отримані знання і навички в ході застосування кримінально-правової норми.

Тема 18. Судимість. Погашення і зняття судимості

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Погашення та зняття судимості як форми припинення стану судимості та умови його застосування. Обчислення строків погашення судимості.

Зняття судимості. Відміна зняття судимості від погашення судимості.

Професійна складова. З'ясування сутності поняття та кримінально-правового значення судимості. Вміння здійснювати визначення строків погашення та зняття судимості в залежності в тяжкості вчиненого злочину.

Тема 19. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

Поняття примусових заходів медичного характеру. Підстави та мета їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру та критерії їх призначення. Продовження, заміна або припинення примусових заходів медичного характеру. Зарахування часу застосування примусових заходів медичного характеру до строку покарання.

Примусове лікування осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для життя інших осіб.

Професійна складова. Оволодіння поняттям примусових заходів медичного характеру, підставами та метою їх застосування. З'ясування видів примусових заходів медичного характеру та критеріїв їх призначення, осіб, до яких застосовуються ці заходи.

Тема 20. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх

Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.

Особливості призначення покарання неповнолітнім.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх.

Призначення позбавлення волі неповнолітнім: строки позбавлення волі.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Підстави такого звільнення.

Заміна кримінального покарання примусовими заходами виховного характеру. Підстави заміни. Види примусових заходів виховного характеру.

Звільнення від кримінальної відповідальності і покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Погашення та зняття судимості.

Професійна складова. З'ясування особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх, призначення покарання неповнолітнім, видів покарань, які застосовуються до неповнолітніх, засвоєння підстав та порядку звільнення від покарання та його відбування.

Тема 21. Основні положення Загальної частини кримінального законодавства зарубіжних країн

Загальна характеристика кримінального законодавства країн, які входять до СНД. Кримінальне законодавство розвинутих зарубіжних країн: Англії, США, Німеччини, Японії. Англо-американська і континентальна (франко-німецька) системи кримінального права. Реформи кримінального законодавства, які здійснюються в останні десятиліття у деяких зарубіжних розвинутих державах.

Основні інститути Загальної частини кримінального права зарубіжних країн.

Поняття злочину. Класифікація злочинів. Вина та її форми. Неосудність. Замах на злочин. Співучасть. Обставини, які усувають злочинність діяння. Система кримінальних покарань. Заходи безпеки. Умовне засудження. Звільнення від покарання.

Наука кримінального права. Виникнення та основні етапи розвитку науки кримінального права. Глосатори (італійська школа), середньовічні доктрини кримінального права (Німеччина, Італія, Франція, Голландія). Просвітницько-гуманістичний напрям в науці кримінального права (Монтеск'є, Бекарія, Воль та ін.). Класична школа кримінального права: її виникнення, сутність, етапи розвитку. Французький, німецький та російський напрями класичної школи кримінального права (Рост, Фейербах, Грольман, Таганцев, Сергеевський). Значення класичної школи кримінального права, її вплив на кримінальне законодавство та на правозастосування.

Виникнення антропологічної школи кримінального права та її

подальша еволюція. Основні погляди антропологів (Ломброзо, Фері, Гарофло) та їх вплив на науку кримінального права.

Виникнення соціологічної школи кримінального права та її подальша еволюція. Поширення поглядів цієї школи в Європі, Росії, Латинській Америці. Основні погляди соціологів (Ліст, Ван-Гамель, Принс, Тард, Фойницький, Чубинський та ін.). Вплив соціологічної школи на кримінальне законодавство в кінці XIX та XX століть.

Міжнародна спілка криміналістів та її з'їзди (1889-1915 р.р.). Формування змішаних (інтегрованих) напрямків в науці кримінального права.

Розвиток науки кримінального права у другій половині XX століття. Новий соціальний захист. Фінальна теорія кримінального права. Нормативізм. Неоантропологія. Оцінка цих напрямків.

Професійна складова. Оволодіння основними положеннями Загальної частини кримінального законодавства та кримінального права зарубіжних країн. Набуття навиків відносно здійснення порівняльного аналізу зарубіжного законодавства, наукових положень кримінального права із кримінальним законодавством України та доктриною кримінального права.

3. Рекомендована література

Нормативна база

1. Конституція України: Станом на 15 квітня 2011 р. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 104 с.
2. Кримінальний кодекс України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу : [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua)
3. Про практику застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування”: постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).
4. Про практику застосування судами законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).
5. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки”: постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р. № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).
6. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12. [Електронний ресурс].

– Режим доступу до закону : [http:// www.scourt.gov.ua](http://www.scourt.gov.ua).

7. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 жовтня 2003 р. № 16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

8. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

9. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями / Постанова Пленуму Верховного Суду від 23 грудня 2005 р. № 13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

10. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006. № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

11. Про судову практику у справах про необхідну оборону: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

12. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http:// www.scourt.gov.ua>.

Основна література

Монографії

1. Головкін Б.М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання [Текст] : монографія / Б.М.Головкін ; наук. консультант В.В.Голіна ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого.- Х. : Право, 2011.

2. Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання: монографія / за заг. ред. проф. В. І. Тютюгіна. – Харків : Фінн, 2008. – 336 с.

3. Камликов Д. О. , Хавронюк М. І. Кримінальна відповідальність за експлуатацію дітей : монограф / Д. О. Камликов; наук. ред. д-р юрид. наук, проф. М. І. Хавронюк; МВС України, Луган. держ ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 560 с.

4. Куц В.М., Кириченко Ю.В. Кримінальна відповідальність за незаконне використання електричної або теплової енергії [Текст] : монографія /В.М. Куц, Ю.В. Кириченко. - К. : Центр учбової літератури, 2010.- 160 с.

5. Савченко А.В., Кузнецов В.В., Москаль Д. П., Сийплокі М. В. Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом : монографія / А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. О. М. Джужи. – Ужгород : ТОВ «ІВА», 2012. – 272 с.

6. Савченко А.В., Репецький С.П. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань: монографія / Савченко А.В., Репецький С.П. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. – 280 с

7. Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів : [монографія] / Т. І. Созанський. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 240 с.

8. Корчевський М. В. Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки : [монографія] / М. В. Корчевський. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 528 с.

Підручники

1. Теорія кваліфікації злочинів: Підручник/ В.В.Кузнецов, Савченко А. В. / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – 4-те вид., перероб. – К. : Алерта, 2012. – 316 с.

2. Кримінальне право України: Курс тестових завдань : Навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Кузнецов, В. І. Осадчий, В. С. Плугатир, М. В. Сийплокі ; За заг. ред. д. ю. н., проф. В. В. Коваленка. – К. : КНТ ; Самміт-Книга, 2012. – 368 с.

3. Кримінальне право України. (Загальна частина) : [підручник] / Бабенко А. М., Вапсва Ю. А., Грищук В. К. та ін. / За заг. ред. О. О. Бандурки. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. – 378 с. *(у співавторстві)*.

4. Савченко А.В., Кузнецов В.В. Кримінальне право України: [посібник для підготовки до державних екзаменів] / Савченко А.В., Кузнецов В.В. – К.: ФОП О.С.Ліпкан, 2011. – 184 с.

5. Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів: [підручник] / Кузнецов В.В., Савченко А.В. / За ред. В.І.Шакуна. – К.: вид-во КНТ, 2011. – 328 с.

6. Кісілюк Е.М. Кримінальне право України. (Особлива частина) : [підручник] / Бабенко А. М., Вапсва Ю. А., Грищук В. К. та ін. / За заг. ред. О. О. Бандурки. – Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. – 432 с.

Навчальні посібники

1. Старовойтова Ю. Г. Загальна частина кримінального права Англії та США : [навч. посіб.] / Старовойтова Ю. Г. – К : Атіка, 2012. – 104 с

2. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи: проблеми кваліфікації та відмежування від суміжних складів злочинів [Текст] : наук. - практ. посібник / А.О. Данилевський, Г.Є. Болдарь ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ. ім. Е.О. Дідоренка. - Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2011. - 152 с.

3. Кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи: проблеми кваліфікації та відмежування від суміжних складів злочинів [Текст] : наук. - практ. посібник / А.О. Данилевський, Г.Є. Болдарь ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ. ім. Е.О. Дідоренка. - Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2011. - 152 с.

Науково-практичні коментарі:

1. Письменський Є. О. Звільнення від покарання та його відбування : коментар до кримінального законодавства та практики його застосування / Є. О. Письменський; МВС України, Луган. держ ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 216 с.

2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка – [9-те вид., перероб. та доповн.] – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.

3. Савченко А. В. Кришевич О.В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг: Науково-практичний коментар до розділу XVII Особливої частини Кримінального кодексу України / А. В. Савченко, О. В. Кришевич / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна. – К. : Алерта, 2012. – 160 с

Додаткова література:

Наукові статті

1. Алексеева Н. Ю. Кримінальна відповідальність за злочин проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них: історія становлення // Держава і право : збірник наукових праць : юридичні і політичні науки / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Київ, 2012. – Вип. 55. – С. 140-146.

2. Берзін П. Про законодавчі потуги вирішувати уявні проблеми в кримінальному праві / П. Берзін, А. Мірошніченко // Юридичний вісник України : все про закони - в одній газеті: загальнонаціональна правова газета. – Київ, 2012. – 16-22 червня (№ 24)

3. Вартилецька І.А. Кримінально-правова охорона правосуддя за законодавством зарубіжних країн /І.А.Вартилецька //Дні науки Національного університету “Києво-Могилянська академія” на факультеті правничих наук. 2011-2012: тези наукових доповідей та повідомлень на круглих столах 30 листопада 2011 р., 26 та 30 січня 2012 року. – Національний університет “Києво-Могилянська академія”, 2012. – С. 108-111.

4. Дудоров О. Чи суперечить інститут множинності злочинів принципу «NON BIS IN IDEM» / О. Дудоров, Є. Письменський // Юридичний вісник України. – 2010. – № 31. – С. 5.

5. Іванова Є. Проблемні питання кримінальної відповідальності за свідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом

імунодефіциту людини // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Наук.-дослід. ін-т приватного права і підприємництва НАПрН України; ТОВ "Гарантія". – Київ, 2012. – № 2 (194). – С. 130-133.

6. Ільїна О.В. Проблемні питання відмежування інституту повторності злочинів від продовжуваного злочину / О.В. Ільїна // Часопис Київського університету права. – 2011.- №3. – С. 246-248.

7. Іскров К. Об'єктивна сторона складу злочину "торгівля людьми" або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149 Кримінального кодексу України) // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва НАПрН України ; ТОВ "Гарантія". – Київ, 2012. – № 3 (195). – С. 116-121.

8. Кісілюк Е.М. Особливості кримінальної відповідальності членів організованої групи та злочинної організації /Е.М.Кісілюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2012. – № 2-3 (25-26). – С. 72-78.

9. Кришевич О.В. Кримінально-правова характеристика способів шахрайства /О.В.Кришевич // Науково-аналітичний журнал "Митна справа". – 2012. – № 2 (80). – С. 167-173.

10. Мостепанюк Л. О. Тлумачення статті 53 Кримінального кодексу України в контексті останніх законодавчих змін /Л.О.Мостепанюк // Юридичний часопис. – 2012. – № 1.

11. Мостепанюк Л. О. Основні напрями реалізації Концепції розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх /Л. О. Мостепанюк // Науковий вісник НАВС. – 2012. – № 5.

12. Сергатий М. О. Порівняльний аналіз учень про злочин за кримінальним правом зарубіжних країн // Держава та регіони : науково-виробничий журнал / Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2012. – С. 198-203.

13. Сивак М. Примітки статей у кримінальному законодавстві країн СНД: порівняльно правове дослідження / М. Сивак // Публічне право : науково-практичний юридичний журнал / Всеукраїнська громад. орг. "Майбутнє країни"; Ужгородський нац. ун-т. – Київ, 2012. – № 2 (6). – С. 139-146.

14. Сердюк П. П. Теорія кримінальної відповідальності як обов'язку // Держава і право : збірник наукових праць : юридичні і політичні науки / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – Київ, 2012. – Вип. 55. – С. 413-418.

15. Тараненко М. Генеза законодавства про кримінальну відповідальність за масові заворушення в Україні / М.Тараненко // Віче : теоретичний і громадсько-політичний журнал / Верхов. Рада України. – Київ, 2012. – № 10 (319). – С. 29-32

16. Тацій В. Кримінальний кодекс України - правова основа боротьби зі злочинністю в Україні / В. Тацій, В. Сташис // Право України :

юридичний журнал. Науково-практичне фахове видання / Міністерство юстиції України; Конституційний Суд України. – Київ, 2012. – № 1/2. – С. 243-257.

17. Чорней С. В. Розвиток інституту осудності в кримінальному законодавстві України / С. В. Чорней // Бюлетень Міністерства юстиції України : загальнодержавне науково-практичне фахове видання / Міністерство юстиції України. – Київ, 2012. – № 7 (129). – С. 122-128.

18. Ковтун Н. Я. Удосконалення кримінально-правових норм у контексті становлення ювенальної юстиції / Н. Я. Ковтун // Судова практика : науково-практичний юридичний журнал / Ред. журн. “Право України”. – Київ, 2012. – № 4/5. – С. 17-23.

19. Шармар О.М. Бабаніна В.В. Виникнення та розвиток законодавства України про кримінальну відповідальність /В.В.Бабаніна // Митна справа. – 2012. – № 1.

20. Шармар О.М. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело кримінального права України /О.М.Шармар // Митна справа. – 2012. – № 2.

21. Шармар О.М., Вознюк А.А. Судовий прецедент в кримінальному праві України /О.М.Шармар, А.А.Вознюк // Проблеми правознавства і правоохоронної діяльності. – 2012. – № 2.

Тези доповідей та матеріали конференцій

1. Кузнецов В. В. Особливості покарання за втягнення у проституцію чи сутенерство: порівняльно-правовий аспект / В. В. Кузнецов // Стратегічні напрямки розвитку правової системи України : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (28 січня 2012 р., м. Львів). – Львів : Західноукраїнська організація “Центр правничих ініціатив”. – 2012. – У 2-х частинах. – Ч. 2. – С. 89–90.

2. Кузнецов В. В. Визначення покарання за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: порівняльно-правовий аспект /В. В. Кузнецов // Актуальні питання правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (2–3 лютого 2012 р., м. Харків). – Харків : ГО “Асоціація аспірантів-юристів”. – 2012. – Т. 2. – С. 59–61.

3. Кісілюк Е.М. Відмінність між кваліфікуючими ознаками складу злочину та обставинами, що пом'якшують та обтяжують покарання /Е.М.Кісілюк // Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів : зб. наук праць за матеріалами наук.-практ. конф. (Київ, 29 березня 2012 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – С. 32-34.

4. Кузнецов В. В. Криміналізація футбольного хуліганства в контексті проведення в Україні Євро -2012/ В. В. Кузнецов // Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України [Текст]: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 19 – 20 квітня 2012 р. / Упорядн. : Є. О. Письменський, Ю. Г. Старовойтова ; МВС України, Луган. держ. ун-т

внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. – С. 260-263.

5. Мостепанюк Л.О. Реформування покарання у вигляді штрафу: чи є у цьому потреба? / Л. О. Мостепанюк // Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права [Текст]: матеріали II міжнар. наук. – практ. конф., м. Луганськ, 19 – 20 квітн. 2012 р. / Упорядн.: Є. О. Письменський, Ю. Г. Старовойтова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – С. 333 – 337.

6. Мостепанюк Л.О. До питання про нову редакцію ст. 53 Кримінального кодексу України / Л. О. Мостепанюк // Актуальні проблеми кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права [Текст]: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» на базі Києво-Могилянської академії (м. Київ, 28 березня 2012 року). – К., 2012. – С. 198 – 200.

7. Савченко А. В. Щодо особливостей предмета злочину, передбаченого ст. 368 «Одержання хабара» КК України / А. В. Савченко // Протиправна поведінка: погляд крізь призму юридичної науки : матер. I Всеукраїн. наук.-практ. конф. / за заг. ред. І. Г. Богатирьова. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко, 2012. – С. 143–145.

8. Савченко А.В. Обставини, що виключають злочинність діяння у діяльності правоохоронних органів: основні шляхи вдосконалення /А.В.Савченко //Правові дослідження молоді – майбутнє України [Текст]: тези загальноакад. підсумкової наук.-теорет. конф., присвяченої Дню науки (Київ, 18 трав. 2012 р.) / відп. ред. О.М.Джужа. – К.: Нац. акад. внутр. справ. – 2012.– С. 66-69.

9. Савченко А.В. Політика у сфері кримінальної відповідальності за шахрайство з огляду на рішення Європейського суду з прав людини / А. В. Савченко // Політика у сфері боротьби зі злочинністю: актуальні проблеми сьогодення [текст] : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції / 25-26 лютого 2011 року. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. – С. 47–49.

10. Савченко А.В. – участь у науково-практичній конференції 16 березня 2012 р. “Протидія наркозлочинності: досвід установ виконання покарань і слідчих ізоляторів” (на базі Чернігівського юридичного коледжу Державної пенітенціарної служби).

Електронні джерела та адреси з мережі Internet:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua>.

**4. Форма підсумкового контролю успішності навчання –
екзамен**

**5. Засоби діагностики успішності навчання – курсова робота,
тестовий контроль, усне опитування**